

BÜTÜN TÜRK ATASÖZLERİ AÇIKLAMALARI VE ANLAMLARIYLA BİRLİKTE

Aba vakti aba, yaba vakti yaba alan yanılmaz.

Anlamı: "Her şey zamanında yapılırsa kişi kazançlı olur" anlamında bir söz.

Abanın kadri, yağmurda bilinir.

Anlamı: "Daha önce kıymetsiz gibi görünen bir çok şeyin, kullanım zamanı geldiğinde değeri artar. Sosyal seviyesi eşit insanlar birbirlerini çekemezler" anlamında bir söz.

Abdal abdalın ne umduğunu, ne bulduğunu ister.

Anlamı: "Sosyal seviyesi eşit insanlar birbirlerini çekemezler" anlamında bir söz.

Abdal ata binmiş bey oldum sanmış.

Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.

Abdala "kar yağıyor" demişler, "titremeye hazırım" demiş.

Abdalın arkadaşlığı yol görününceye kadardır.

Abdalın karnı doyunca gözü pabucundadır.

Abdestsiz sofuya namaz dayanmaz.

Acele giden ecele gider.

Acele işe şeytan karışır.

Anlamı: "Düşünüp taşınmadan, çabuk davranılarak yapılan işten iyi sonuç beklenmemelidir; o iş ya yanlış ya da bozuk olur" anlamında bir söz.

Acele yürüyen yolda kalır.

Acemi katır kapı önünde yük indirir.

Anlamı: "Elinden yeterince iş gelmeyen kimseler, kendilerine verilen görevi istenildiği biçimde yapamazlar" anlamında bir söz.

Acemi marangozun talaşı tahtasından çok olur.

Acemi nalbant gavur eşeğinde öğrenir

Acemi nalbant gibi kâh nalına vurur, kâh mihına.

Anlamı: "Söylediği sözlerle yaptığı işler arasında tutarlılık yoktur. Bunu da genellikle bilmeyerek yapar" anlamında bir söz.

Acı acıyı bastırır, su sancıyı.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

Anlamı: "Hayatta birçok problemlerle karşılaşp bunlardan başarı ile çıkmış olanlar, bundan sonra karşılaşacakları zorlukları da atlatıp başarı ile çıkarlar" anlamında bir söz.

Acı söz insanı dininden çıkarır, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır.

Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.

Acıkan yanağından, susayan dudağından belli olur.

Acındırırsan arsız, acıktırırsan hırsız olur.

Acıyan çok, ama ekmek veren yok.

Aç ayı oynamaz.

Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.

Aç bırakma hırsız edersin, çok söyleme arsız edersin.

Aç ayı oynamaz

Aç gözünü, açarlar gözünü.

Aç doymam, tok acıkmam sanır.

Aç koyma hırsız olur, çok söyleme yüz­süz olur, çok değme arsız olur.

Aç koynunda azık durmaz.

Aç köpek fırın deler.

Aç kurt arslana saldırır.

Aç tavuk rüyasında kendini buğday ambarında görür.

Aç tokun halinden anlamaz.

Aça dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış.

Açık yaraya kurt düşmez.

Açık ağız aç kalmaz.

Açık yerde tepecik kendini dağ sanır.

Açılan solar, ağlayan güler.

Açın imanı olmaz.

Açın karnı doyar gözü doymaz.

Açlık ile tokluğun arası bir dilim ekmek.

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.

Adam adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir olsa da çulu.

Adam eşeğinden, kadın döşeğinden belli olur.

Adam kıtlığında keçiye Abdurrahman Çelebi derler.

Adam olana bir söz yeter.

Adam sandık eşıği, altına serdik döşęi.

Adam sandım eşıği, alnıma çarptı daşşadı

Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla âlim.

Adamak kolay, ödemek güçtür.

Adamakla mal mı tükenir?..

Adamakla mal tükenmez.

Adamın iyisi iş başında belli olur.

Adı çıkacağına canı çıksın.

Adı çıktı dokuza, inmez sekize.

Adın ne? Yumuşak... Sert olsa ne yazar?

Ağaç kökünden yıkılır.

Anlamı: "Toplulukların bozulmasında topluluğun başınba bulunan kişi çok etkilidir" anlamında kullanılan bir söz.

Ağaç ne kadar meyve verirse, dalı o kadar yere eğilir.

Ağaç ne kadar uzarsa uzasın göğe değmez.

Ağaç ne kadar yüksek olsa da yaprakları yere düşer.

Ağaç ucuna yel değer, güzel kişiye söz değer.

Ağaç yaşken eğilir.

"Terbiye ve eğitimin etkili olması için küçük yaşta bu eğitime başlamak gerekir" anlamında kullanılan bir söz.

Ağaca balta vurmuşlar "sapı bendendir" demiş.

Anlamı: "Bir kişi veya topluluğa en büyük zararı yine o kişi veya topluluk ile çok yakın ilişkide olan kişi veya kişiler verir" anlamında kullanılan bir söz.

Ağacın kurdu içinde olur.

Anlamı: "Toplumlarda kötü veya erdemsiz kişiler ortalarda gözükmey, saklanırlar" anlamında kullanılan bir söz.

Ağaca beşikten mezara kadar muhtacız.

Ağaca çıkan keçinin dama çıkan oğlağı olur.

Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.

Ağaca dayanma çürür, insana güvenme ölür.

Ağacı kurt, insanı dert bitirir.

Anlamı: "İnsanlar çok fazla üzüldüklerinde sağlıklarını yitirirler" anlamında kullanılan bir söz.

Ağaçlı köyü su basmaz.

Ağaçsız memleket duvaksız geline benzer.

Ağaçtan maşa, aptaldan paşa olmaz.

Anlamı: "Yetenek ve özellikleri uygun olmayan insanlar verilen görevler yapamazlar" anlamında kullanılan bir söz.

Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla! Veren el ve attığını vuran yiğit övülmektedir

Ağzına sahip olamayan, başka yerine de sahip olamaz !

Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez.

Ağır baş iyidir, yenlik olsa uçar.

Ağır git ki yol alsın.

Ağır kazan geç kaynar.

Ağır otur, batman götür.

Ağır taş batman döver.

Ağır taş yerinden oynamaz.

Ağız yemeyince yüz utanmaz.

Ağlama ölü için, ağla deli için.

Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar.

Ağlayak da gözden mi olak?

Ağlayanın malından gülene hayır gelmez.

Ağrısız baş mezarda olur.

Ağustos ayında beyni kaynayanın, zemheride (Zahmarıda) kazanı kaynar.

Ağustosta beynin kaynasın, kışın da tencere kaynasın.

Ağzı açık ayran delisi.

Ağzına bir zeytin verir, ardına tulum tutar.

Ağzından bal akıyor.

Ah alan unmaz, ah yerde kalmaz.

Ahmak misafir, ev sahibini ağırlar.

Ak akçe kara gün içindir.

Anlamı: "Emek vererek, alın teri dökerek kazandığımız paranın bir kısmını, sıkıntılı anlarımız ve zor günlerimizde kullanmak üzere bir kenara ayırmalıyız" anlamındaki bir atasözü.

Ak gün ağartır, kara gün karartır.

Ak ile kara dere kenarında belli olur.

Ak koyunun kara kuzusu da olur.

Ak köpeğe koyun diye sarılma.

Akan su yosun tutmaz.

Anlamı: "Uğraştığı işlerde çalışmaya devam eden kişiler, bilgilerinden birşey kaybetmez" anlamında bir söz.

Akan su, pis tutmaz.

Akçe bulsam, çıkı yok.

Akıl akıldan üstündür.

Akıl para ile satılmaz.

Akıl yaşta değil baştadır.

Akıl yiğide sermayedir.

Anlamı: "Kişinin yaptığı işte başarı sağlaması,aklını kullanması ile orantılıdır" anlamında bir söz.

Akılı olmayana neylesin sakal, kayışı tarladan götürür  akal.

Akıllı düşünene kadar, deli oğlunu evermiş, torunu olmuş.

Akıllı olan katar katar yer, akılsız olan satar satar yer.

Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.

Akılsız köpeği yol kocatır.

Akılsızın şaşkını beyaz giyer kış günü.

Akıl mı üstün, para mı  st n

Akıllı deliye s yletirmiş

Akılsız dosttan akıllı düşman iyidir (yeğdir)

Akıntıya kürek çekme, kurak yere ekin ekme.

Akşamın hayrından sabahın şerri

Akşamın işine gündüz g lermiş

Alacağını alamayan, vereceğini veremez

Alet işler el övünür, talih işler kul övünür!

Alışkanlık, gavurluktan zordur

Alışkın olmayan götte don durmaz!

Alışmış, kudurmuştan beterdir

Allahümme ferden, sen sakla Allah'ım topalla körden

Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste

Altın, yere düşmekle pul olmaz

Altına küçük demişler imiş, fiatı büyük demiş

Altından yel geçen mala, malım var dememeliymiş

Amirin eşekse binme! Tut, çilbirinden çek!

Akıllı bir yol izle. İdare etmeyi öğren! anlamında (M. Baz, 1929'lu, 9.1.2006)...

Anam babam kesem!.. Elimi soksam soksam yesem!..

Anamı yoldan çıkaran kadı, davaya kimden gideyim?

Anasına bak kızını al, kıyısına bak bezini al

Anası ölen hanım olur, babası ölen bey olur.

Aptal ata binince bey oldum sanır

Arap eli öpmekle Arap olunmaz

Arap eli öpmekle dudak kara olmaz

Armudu farıdan aşmış, insanı farıdan eşiymiş

Akranıyla konuşmayanın sesi, semadan gelir.

Akşam gelen misafirin, yiyeceği bulgur sıkısı, yatacağı ahır sekisi.

Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir.

Al elmaya taş atan çok olur.

Al malın iyisini çekme kaygısını.

Al yakışırken, el bakışırken.

Alacağın bir iğne, çeliğin okkasını orantıya vurursun.

Alçak tavuk kendini ferik gösterir.

Alışmış kudurmuştan beterdir.

Alim unutmuş, kalem unutmamış.

Allah aptala eşeğini kaybettirir, sonra buldurup sevindirir(miş).

Allah dağına göre kar verir.

Allah şaşkırttı mı, dayıya hala dedirtirmiş.

Allı yelek, pullu yelek, canfes neye gerek?

Alma el kızının ahını, gökten indirir şahını.

Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.

Alma mazlumun ahını, gökden indirir şahını

Almadan vermek Allah'a mahsustur.

Almak kolay ödemek zordur.

Altın anahtar, her kapıyı açar.

Altın eşik, ağaç eşığe muhtaçtır.

Altın kılıç demir kapıyı açar.

Altın yere düşmekle pul olmaz..

Altının değerini sarraf bilir.

Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz.

Anan gibi saç büyüteceğine, baban gibi bıyık büyüt.

Anan turp, baban şalgam, sen içinde gülbe şeker.

Ananın bastığı yavru incinmez.

Ananın bastığı yerde yavru ölmez.

Anasına bak kızını al, astarına bak bezini al.

Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.

Aptalın karnı doyunca gözü yolda olur.

Ar gözden, kâr yüzden anlaşılır.

Ar namus hak getire.

Arap eli öpmek, dudak karartmaz.

Arayan belasını da devasını da bulur.

Arayan bulur, inleyen ölür.

Arefe günü yalan söyleyenin, bayram günü yüzü kara çıkar.

Arı bal yapacak çiçeğı bilir.

Arı kahrını çekmeyen balın kadrini ne bilir.

Arı satmış namusu tell&arirc;la vermiş.

Arkadaş dediğinin gölgesinde suç işlenir.

Arkadaşını söyle ki, sana kim olduğunu söyleyeyim.

Arkalı it kurdu boğar.

Armudu sapıyla, üzümü çöpüyle, pekmezi küpüyle.

Armudun iyisini ayılar yermiş.

Arpa eken darı biçmez.

Arpa ekip buğday bekleme.

Asıl azmaz, bal kokmaz; kokarsa yağ kokar, onun da aslı ayrandır.

Aslan yatağından, şahan oturağından belli olur

Aslandan korkulur bağlı bile olsa

Aslan yattığı yerden belli olur.

Anlamı: "Kişiyi yaşadığı yer anlatır ve davranışlarını açıklar" anlamında kullanılan bir söz.

Aslı neyse nesli odur.

Aslına çekmeyen haramzadedir.

Aslında olan tırnağına getirir.

Aslını inkâr eden haramzâdedir.

Aslını inkar eden, haramzade olur

Aslını inkâr edenin nesli gevşek olur.

Aş kaşık ile, iş keşik ile.

Aş sabahın iş sabahın.

Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.

Aşağıdan çıkarsa kışa, yukarıdan çıkarsa boşa

Aşk olmayınca meşk olmaz.

At alırsan yazın, deve alırsan güzün, avrat alırsan gezin ha gezin.

At binenin kılıç kuşananındır.

At ile avrat yiğidin ikbalindendir.

At karnından yiğit burnundan bellidir.

At olacak tay yürüyüşünden belli olur.

At ölür itlere bayram olur.

At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır

At ver hasım ol, kız ver hısım ol.

At yedi günde, it yediği günde unuttur.

At, sahibine göre kişner.

Ata binmek bir ayıp, inmek iki ayıp.

Ata et, ite ot verilmez.

Ata sözü tutmayan, uluya uluya kalır.

Ateş düştüğü yeri yakar.

Ateş ile barut bir arada olmaz.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

At bir dizginde, öküz bir çizide belli olur

At görmediysen, bokundan da mı atlamadın!

At, avrat ömrü uzatır

Atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler

Atlıya selam kelam, eşekliye sonra gine gelem

Atmaya niyeti olmayan Kürt, taşın büyüğüne sarılır

Atı alan Üsküdar'ı geçti.

Atılan ok geri dönmez.

Atımın anlı sakar, lakabını ele takar.

Atın iyisi arkadan gelmez.

Atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler.

Atın ölümü arpadan olsun.

Atlar tepişirken arada eşekler ezilir.

Atlı, itli sığmış, bir çocuk sığmamış.

Attan düşen kaba döşek, eşekten düşen kazma kürek.

Attan düşen ölmez, eşekten düşen ölür.

Attan indi eŖeęe bindi.

Attığın taŖ őrküttüğün kuŖa değmez.

Anlamı: Bir iŖi yapmak için kullanılacak kaynaęın, iŖin sonucunda elde edeceęin faydadan daha kűçük olacaęı durumlarda kullanılan bir sűz.

Avradı er zapt etmez, ar zapt eder.

Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.

Ay bozmaz, sűt kokmaz. Kokarsa ayran kokar, çünkü aslı sűttür.

Ayağa değmedik taŖ, baŖa gelmedik iŖ olmaz.

Ayağın sığmayacağı yere baŖ sokulmaz.

Ayaęını yorganına gűre uzat.

Aydan gelen halı űstűne, gűnde gelen kűl űstűne.

Avcı ne kadar hile bilse, ayı o kadar yol bilir.

Anlamı: "Rakiplerimizi hafife almamız gerekir" anlamında bir sűz.

Avradın dolaŖıęı, akŖamdan sabaha kor bulaŖıęı

Ay buluttan çıksın da gűr, ayva tűyűnű atsın da gűr

Ayaklar ıslanmadan balık tutulmaz

Ayı yavrusunu severken öldűrűrműŖ.

Ayırıcı gelmiŖ, seğici gelmiŖ. Orta yere sığıcı gelmiŖ

Ayranım ekŖidir diyen olmaz.

Anlamı: "Her kiŖi neyi ele almıŖsa onun iyi olduęunu savunur" anlamında bir sűz.

Ayvaz kasap hepsi bir hesap.

Anlamı: "Hepsi aynı hesaba gelir" anlamında bir sűz.

Az yetmez, çok artmaz

Az kazanan çok kazanır, çok kazanan hiç kazanır.

Az menfaat çok zarara mal olur.

Az sabırda, çok keramet vardır.

Az tamah, çok ziyan getirir.

Az veren candan, çok veren maldan verir.

Az yaŖa, uz yaŖa, akıbet gelecek baŖa.

Azan mevlasını da bulur, belasını da.

Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.

Azıcık aşım, kaygısız başım.

Azıksız yola çıkanın, iki gözü el torbasında olur.

Baba borç yapar çok çocuk aç yatar.

Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği.

Anlamı: "Kadınlar için baba evinde kalmak, belli bir zamana kadar normaldir. Evlendiği zaman ise kendi kurallarına göre yaşayacağından dolayı daha rahat olacaktır" anlamında bir söz.

Baba koruk yer, oğlunun dişi kamaşır.

Anlamı: "Aile reisi olan babanın önceleri yaptığı kötü bir işin sıkıntısını çocuğu çeker" anlamında bir söz.

Baba mirası yanan mum gibidir.

Baba oğula bağ bağışlamış, oğul babaya bir salkım üzüm vermemiş.

Babadan mal kalır, kemal kalmaz.

Anlamı: "Babası ölen kişiye maddi varlıklar kalabilir ama olgunluk ve fazileti miras olarak kalmaz" anlamında bir söz.

Baban bana öğüt verirken, ben inek gözünde kırk sinek saydım.

Babası ölen bey, anası ölen kadın olur.

Babasına hayır etmeyen kimseye hayrı olmaz.

Babaya dayanma, kariya güvenme.

Anlamı: "Kişi, maddi konularda babasına değil kendine güvenmelidir. Kadın ise kolay etkilenen bir varlık olduğu için verilen sırları bir başkasına aktarabilir" anlamında bir söz.

Baban döver hurmayla, eller döver yarmayla

Babasından bir göz evi kalan, yerden direk çıktı demeyeyle birlikmiş

Baca eğri de olsa, dumanı doğru çıkar.

Anlamı: "Yaradılışı itibarıyla iyi olan kişi en kötü durumda bile olsa bu niteliğini kaybetmez" anlamında bir söz.

Bacası görülmeyen yerden kız alınmaz

Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var

Bağ dua değil, çapa dua ister.

Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun.

Bağa gir izin olsun ki, yemeye yüzün ola.

Bağlı aslana tavşan bile hücum eder.

Bağrında merhameti olmayanın dini imanı olmazmış derler

Bana benden olur her ne olursa, başım rahat eder dilim durursa

Bahar çiçeğiyle güzeldir.

Baht olmayınca başa, ne kuruda biter, nede yaşta.

Bakacağın yüze sıçma, sıçacağın yüze bakma.

Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.

Bakkal ölenin borcunu, diriye ödettirir.

Bakmakla öğrenilseydi, kediler kasap olurdu

Bal döksen yalanır.

Bal olan yerde sinek de bulunur.

Bal tutan parmağını yalar.

Bal yiyen baldan bıkar.

Bal demekle ağız tatlanmaz.

Anlamı: "Güzel sözler söylemekle güzel şeyler her zaman gerçekleşmez" anlamında bir söz.

Balı parmağı uzun olan değil, kısmeti olan yer.

Baş olan boş olmaz (Resul Tosun):

Bana benden olur, her ne olursa, başım rahat bulur, dilim durursa.

Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın.

Baskın basanıdır.

Baskısız yongayı yel alır.

Bastığın yer bayram olsun.

Baş başa, baş da padişaha bağlıdır.

Baş nereye giderse, oyak oradadır.

Başıma uymayan takke elin olsun.

Başındaki fese bak, girdiği kümese bak.

Başını ecemi berbere teslim eden, cebinde pamuk eksik etmesin.

Başsız evin köpeği çok havlar.

Bazen inek, erkek; bazen de dişi doğurur.

Bebeler birbirinden huy kapar, ayranlarına su katar.

Bedava sirke baldan tatlıdır.

Bekâr gözü ile kız alınmaz.

Bekâr gözü kör gözü.

Bekâra karı boşamak kolay gelir.

Bekârlık maskaralıktır.

Bekarın ahmağı akşam, evlinin ahmağı sabah traş olur.

Bekârın parasını it yer, yakasını bit.

Bekleyen derviş muradına ermiş.

Ben ağa, sen ağa! İnekleri kim sağa

Her akıl bir olsa, davara çoban bulunmaz

Ben ben (benim) için demem, verseniz bile yemem

Ben gücendiğim dağın odununu kırk sene yakmam

Beylere zor yok

Bıçağı kestiren kendi suyu, insanı sevdiren kendi huyu

Bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete... (Anonim)

Bir evde iki kız, biri çuvaldız, biri bez

Bir gece rahat uyudum. O gece de komşunun eşiği öldü

Bir iki ondört, ben örttüm sen de ört

Bir kararında Mevla durur

Bir laf vardır: Baban döver hurmayla, eller döver yarmayla derler

Bir tutam ot, deveyi yardan attırır! "Bir tutam ot, deveyi yardan düşürür!

Bir tutam ot, deveyi yardan düşürür! "Bir tutam ot, deveyi yardan attırır.

Bir uyuz, bir sürüyü boklar!

Bir vuruşta, çam yıkılmaz!

Anlamı: Hiçbir şey görüldüğü kadar kolay değildir ve bir seferde olmaz manasında

Bir yiğit kırk yılda gelir meydana, erebilene aşkolsun

Biz yenecek aşı, bugundan biliriz!

Anlamı: İnsanın niteliği davranışlarından bilinir anlamında

Bodur tavuk her zaman piliç görünür

Anlamı: Kilolu olmayan, minyon tipli insanlar, olduğundan daha genç görünür anlamında...

Beleş peynir fare kapanında bulunur.

Belli düşman, gizli dosttan yeğdir.

Benden sana öğüt, ununu elinle öğüt.

Benim adım Hıdır, elimden gelen budur.

Benim sakalım tutuştu, sen cigara yakmak istersin.

Besle kargayı oysun gözünü.

Anlamı: "Kıymet bilmez kişiler kendilerine yapılan iyiliğe, kötülükle karşılık verebilirler" anlamında bir söz.

Besledik büyüttük danayı, şimdi tanımaz oldu anayı, babayı.

Beş kuruşluk fener o kadar yanar.

Beş parmağın beşi de bir değil

Beyaz saç, aklın değil yaşın işaretidir.

Bıçak sapını kesmez.

Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez.

Bıldır ki hurmalar götünü tırmalar.

Bilgisiz insan meyvesiz ağaca benzer.

Bilinmedik aş, ya karın ağrıtır ya baş.

Bilmediği beş vakit namaz, bilirden yanına varmaz.

Bilmediklerimi ayağımın altına koysam, başım göğe değer.

Bilmemek ayıp değil öğrenmemek ayıptır.

Bin atın varsa bin dinlen, bir atın varsa in dinlen.

Bin bilsen de bir bilene danış.

Bin dinle, bir söyle.

Bin ölçüp bir biçmeli.

Binde bir geline yere gül döşerler, her gün geline yere kül döşerler.

Binin yarısı beş yüz o da ben de yok.

Anlamı: Düşünceli kimseleri avutmak için söylenir.

Bir adamın adı çıkacağına, canı çıksın.

Bir adamın karısı onun yarısıdır.

Bir ağaçta gül de biter, diken de.

Bir ağaçtan, oklukta çıkar boklukta.

Bir ağızdan çıkan, bin ağza yayılır.

Bir ahırda at da bulunur eşek de.

Bir ayağı çukurda

Bir bulutla kış gelmez.

Bir bütün bir yarımından iyidir.

Bir dalın gölgesinde bin koyun eğlenir.

Bir dirhem et, bin ayıp örter.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

Bir elin verdiği, öbür elin duymasın.

Bir eve bir baca, bir kadına bir koca.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.

Bir işe başlamak, bitirmenin yarısıdır.

Bir koyun başı pişinceye kadar, kırk kuzu başı pişer.

Bir koyundan iki post olmaz.

Bin nasihatten bir musibet yeğdir.

Anlamı: "Yanlış bir yol tutmuş kimi insanlar vardır ki, onlara ne kadar çok öğüt verirken ver, tuttukları yanlış yoldan onları çevirmekte bu öğütler bir fayda temin etmez. Ama takip ettiği yanlış yolda başına gelen bir felâket, onu doğru yola getirmekte daha etkili olur. Çünkü kötü tecrübelerin öğretme gücü oldukça büyüktür" anlamında bir söz.

Bir nalına vurur, bir mihına.

Bir yerim diyenden birde yemem diyenden kork.

Bir yiğit kırk yılda meydana gelir.

Biri eşikte, biri beşikte.

Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar.

Birlikten kuvet doğar.

Bitli baklanın kör alıcısı olur.

Bize gelince yiyip içelim, size gelince gülüp geçelim.

Boğaz, insanı iki adam yapmaz ama, iyi bir adam yapar

Boğulursan büyük suda (denizde) boğul.

Bok ile yapılan, sidik ile yıkılır

Anlamı: Haram ile kazanılan mal heba olur. Bu manayı vermek için "Haydan gelen, huya gider" atasözü de kullanılır.

Bokunu yiyen kepçesini kaldırır

Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmektir.

Borç yiğidin kamçısıdır.

Boş çuval dik durmaz

Boş duranı Allah da sevmez kuluda.

Boş fıçı çok langırdar.

Boş torbaya hayvan inmez!:- Ne zahmet ettin Şerife bılla?

Boş torbaya hayvan inmez dememişler boşuna...

Boşadığın karının (hanımın) topuğuna bakılmaz

Boşboğazı ateşe atmışlar,odun yaş diye bağırmış.

Anlamı: "Aklına her geleni söyleyen kişiler,toplum içinde sevilmezler" anlamında bir söz.

Boşboğazın sigarası yanmaz.

Boyum sıra buldum, huyum sıra bulamadım (Hacı Hatiplerin Hasibe'den F. Dağdaş, 24.2.2000): Dengime düşemedim, huyuma uygun biriyle evlilik yapamadım anlamında.

Bozacının şahidi şıracı.

Anlamı: "Toplumda uygunsuz işleri yapanlar kendi haklılıklarını, benzer kişileri göstererek savunmaya çalışırlar." anlamında bir söz

Böğürtlen büyüye büyüye boy aldım sanmış, süprüntüyü yığmışlar dağ oldum sanmış, Türk ata binmiş bey oldum sanmış

50-60 sene öncesine kadar köylerde ağalık düzeni varken ağa ve sülalesi dışındaki halka Türk denilmekte imiş. Ağalara atfen söylenmiş olan bu sözde, halk hakir görülmektedir. O dönemi yansıtan bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıkmış bir atasözüdür

Bu arpa kelle bağlamaz

Anlamı: "Bundan hayır çıkmaz/Bundan iş çıkmaz!" anlamında olumsuzluk kanaatini ortaya koyan değerlendirme.

Bu davullar sana çalınıbbarı (çalınıyor) kızım, ama benim senden umudum yok

Anlamı: Beceriksiz, işten anlamayan kişi için söylenmektedir.

Bu dünya iki kapılı handır, gelen bilmez giden bilmez.

Bugünün küçükleri yarının büyükleri.

Budalanın yağı çok olursa sakalına sürer.

Bugün bana ise yarın sana.

Bugünkü işini yarına bırakma.

Bugünkü tavuk, yârınki kazdan iyidir.

Buğday başak verince orak pahaya çıkar.

Anlamı: "Değersiz gözüken şeylerin zamanı gelince değeri artar" anlamında kullanılan bir söz.

Bülbülü altın kafese koymuşlar "ah vatanım" demiş.

Bülbülün çektiği; dili belasıdır.

Büyük boğaz, küçük boğaz, beşikteki başını sallar

Anlamı: Çor çocuğu fazla olanın yaşadığı telaşı, sıkıntıyı anlatan bir atasözü.

Büyük ekmek, büyük bezeden olur.

Büyük lokma çukurda kalır

Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.

Anlamı: "Hayatta hiçbir zaman başkalarının durumu küçümsenmemelidir" anlamında bir söz. "Asla emin olmadan önemli şeyler söyleyip utanılacak duruma düşme" anlamında bir söz.

Büyük zekâlar birlikte düşünürler.

Cahil adam meyve vermeyen ağaca benzer.

Anlamı: "Bilgisiz kişiler etraflarına faydalı olamadıklarından ve davranışlarında olumlu sonuçlar beklenmediğinden dolayı faydalı kişiler değildirler" anlamında bir söz.

Cahile söz anlatmaktansa, deveye hendek atlatmak iyidir.

Cahile söz yetmez, çalıda gül bitmez (Selahaddin Duman, Sabah, 15.09.2001, s. 15)

Cahilin dostluğundan alimin düşmanlığı yeğdir.

Anlamı: "Alim her şeyi bilen kimsedir. Yaptığının sonuçlarını bilir ve katlanır.Kendisi ile dost olmak mümkün olduğu gibi düşman olunduğu zaman da bir noktada anlaşmak mümkündür.Cahil kişiler iyi niyetli görünseler de onlarla anlaşmak güçtür,hatta mümkün değildir" anlamında bir söz.

Cahill arkadaş olma küstürün, cam kırığıyla kıcını silme kestirirsin.

Cami ne kadar büyük olsa imam bildiğini okur.

Anlamı: "Bir toplulukta çok kişi ve fikir olsa da karar verme yetkisine sahip kimseler,kendi bildiklerini uygulalar" anlamında bir söz.

Caminin kapısını bilmez, sofuluk taslar.

Can, boğazdan gelir.

Anlamı: "İnsanın hareketli ve üretken bir yaşam sürdürebilmesi için beslenme biçimine dikkat etmesi gerekir" anlamında bir söz.

Can cümleden azizdir.

Anlamı: "İnsanlar kendi çıkarlarını her zaman başkalarının çıkarlarından üstün görürler.Aksi şekilde davrandıklarında bile kendi çıkarları söz konusu olduğu zaman fedakarlık yapmaktan vazgeçerler" anlamında bir söz.

Can çıkmadan ümit kesilmez.

Cana gelecek mala gelsin.

Canı acıyan ne demez! Karnı acıkan ne yemez!

Canı kaymak isteyen mandayı yanında taşır.

Anlamı: "Güzel ve varlıklı bir yaşam sürmek isteyen kişi kendisine bu yaşamı sağlayacak olan varlıkları çok yakınında bulundurmalıdır" anlamında bir söz.

Canı yanan eşek atı geçer.

Anlamı: "Karşılaştığı bir konuda ziyan gören,canı yanan kimse aynı zarara uğramamak için var gücüyle çalışır" anlamında bir söz.

Cefayı çekmeyen sefanın kadrini bilemez.

Anlamı: "Hayatında dert ve sıkıntı çekmemiş olan kişiler,mutluluğun kıymetini anlayamazlar" anlamında bir söz.

Cingen cingenden köy kıskanır

Cingen cingene çatmayınca, kasnak boğazına geçmezmiş

Cingenler çayda döğüs etmiş de taş bulamamışlar!

Anlamı: Her an elinizin altında olan birşey, aranınca bulunmaz manasında

Cins kedi ölüsünü göstermez.

Anlamı: "Soylu kimseler çok zor durumda da olsalar,durumlarını belli etmezler" anlamında bir söz.

Cinstir çeker, boktur kokar

Anlamı: Muhakkak benzer tarafı olur, babası yapıyorsa oğlu da yapar anlamında. Irsiyetin, huyun nesilden nesile geçebileceğine dikkat çeken bir atasözü.

Cömert derler, maldan ederler, yiğit derler candan ederler.

Cömert ile nekesin harcı birdir.

Anlamı: "Parayı kullanma biçimi,onun niteliğini değiştirmez" anlamında bir söz.

Cumhura muhalefet kuvveihatadandır.

Anlamı: "Halkın tuttuğu bir davaya karşı çıkılmaz" anlamında kullanılan bir söz.

Çabuk parlayan çabuk söner.

Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme.

Çağrıldığın yere git, ar eyleme; çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme.

Çağrılmadık yere, çörekçi ile börekçi gider.

Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez.

Çalışan demir pas tutmaz. Çünkü ölür

Çalışmak ibadetin yarısıdır

Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.

Çamura taş atma üstüne sıçrar.

Çatal kazık yere batmaz.

Çıkmayan candan umut kesilmez.

Çingiraklı deve kaybolmaz.

Çıracı olsam ay akşamdan doğar.

Çiftçilik, eşeğin kuyruğuna benzer, ne uzar ne kısalır.

Çiftçinin karnını yarmışlar, kırk tane "gelecek yıl" çıkmış.

Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak, cümlenin muradını verecek hak.

Çingene ciğer pişirir, yemeden karnını şişirir.

Çingen çalışıyor, Kürt oynuyor.

Çingenenin ipini, kendisine çektirirler.

Çingeneye beylik vermişler, önce babasını asmış.

Çirkefe taş atma, üzerine sıçrar.

Çoban ne yesin ki köpeğine yedirsin

Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider.

Çocuk oyundan, aptal düğünden usanmaz.

Çocuğu işe gönder, peşinden sen git.

Çocuk evin meyvesidir.

Çocuktan al haberi.

Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin.

Çok söz yalansız, çok para haramsız olmaz.

Çok yaşayan bilmez çok gezen bilir.

Çubuk iken çıtlamayan, hezen iken kütlemez.

Çürük iple kuyuya inilmez.

Çürük tahtaya çivi çakılmaz.

Dağ adamı, hasta eder sağ adamı!

Dağ başından duman eksik olmaz.

Anlamı: "Toplumda yüksek ekonomik ve sosyal seviyeye sahip insanların, bu konumlarından kaynaklanan bir takım üzüntü ve sıkıntıları vardır. Bu durum, zenginlik ve yüksek makam devam ettiği sürece hiç eksilmez" anlamında bir söz.

Dağ dağ üstünde olur, ev ev üstünde olmaz.

Anlamı: "En olmayacak şeyler bile bir gün gerçekleşebilir. Ama iki ailenin aynı ev ortamında yaşaması düşünülemez" anlamında bir söz.

Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur.

Dağ dumansız insan hatasız olmaz.

Dağa çıkan keçinin dağa çıkan oğlağı olur.

Anlamı: "Anaları ne ki, danaları ne olsun." deyiminin anlamına yakın anlamda düşünülebilir. Komşu ilçe Gölhisar ve civarında "Çama çıkan kişinin, çama çıkan oğlağı olur." şeklinde kullanılmaktadır.

Dam alçak, sopa kalkmaz!

Anlamı: Bu atasözü; iktidarların icraatlarında her istediğini, gönlünden geçeni rahatlıkla yapamadığını, farklı kesimlerden gelebilecek tepkileri zaman içinde eritmeyi, adım adım yol almayı tercih ettiklerini anlatmak için kullanıldı.

Dam tıptırtısı, karı bıtırtısı, var ömrümü yok etti!

Dama dama göl olur, dada dada heç olur

Anlamı: "Damlaya damlaya göl olur, azar azar kullanmakla biter" anlamında.

Damlaya damlaya göl olur.

Anlamı: "Küçük çabalar, büyük problemlerin çözümüne yardımcı olabilirler" anlamında bir söz.

Danışan dağ aşmış, danışmayan yolu şaşmış.

Anlamı: "Bilmediğini başkalarına soran kimse, işi iyi ve çabuk bitirir. Fikir alışverişinde bulunmayanlar ise başarı elde edemezler" anlamında bir söz.

Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz.

Anlamı: "Kötü malzeme ile güzel bir iş meydana getirilemez" anlamında bir söz.

Darlıkta dirlik olmaz.

Davetsiz gelen döşeksiz oturur.

Davul dengi dengine çalar.

Anlamı: "Birlikte yaşayacak veya arkadaş olacak insanların eşitiyle beraber olması lazımdır. Yoksa yapılacak her işte başarısızlık kaçınılmaz olur" anlamında bir söz.

Davulun sesi uzaktan hoş gelir.

Dayak bile nasiple yenir

Dediğim dedik, çaldığım düdük.

Anlamı: "Başkalarını dinlemeyip, sadece kendi kararlarını uygulamaya çalışmak" anlamında kullanılan bir söz.

Deli kız, akıllı gelin olur

Anlamı: Kız gelin olunca gerçek sorumluluk sahibi olur anlamında...

Deli deliyi gördüğünde, değneğini saklarmış.

Değirmende doğmuş sıçan gök gürlemesinden korkmaz.

Anlamı: "Zor şartlarda yetişen kişiler, zorluklar karşısında yılmazlar" anlamında bir söz.

Dem de çift, gam da çift gelir

Anlamı: Üst üste gelen iki musibeti açıklamak için kullanılan bir atasözü.

Deme dostuna, der dostuna. Bir gün olur tuz basarlar postuna.

Demir nemden insan gamdan çürür.

Demir tavında dövülür.

Anlamı: "Bir işin başarılması için,o an değerlendirilmesi gereken zaman dilimleri vardır" anlamında bir söz.

Demir tavında, dilber çağında.

Deniz sevilir de, densiz sevilmez.

Deniz yoğurt olmuş da yemeye kaşık bulunmamış.

Denize düşen yağmurdan korkmazmış.

Denize düşen yılanı sarılır.

Derdini söylemeyen derman bulamaz

Dere her zaman kütük getirmez

Anlamı: Her zaman ticarete kazanç olmayabilir, bu nedenle ileriye dönük tedbir almak gereklidir anlamında.

Dereyi görmeden paçayı sıvama.

Dert gezer, derman da gezer

Dert saklayanda kalır.

Dertsiz baş yok, yarasız çam yok

Anlamı: Herkesin bir sorunu, derdi var.

Dervişin fikri ne ise zikri de odur.

Devden büyük dert var.

Deveye boynun eğri, demişler; nerem doğru ki, demiş.

Anlamı: Yapılan işin bir yerinin değil, her tarafının kusurlu olduğu anlamında bir söz.

Deve boynuz ararken kulaktan olmuş.

Deve, devenin ötüşünden bilir

Deveyi yardan atlatan, bir tutam ottur.

Deveye kalkta oyna demişler bir damla bir çardak yıkmış.

Dibi görünmeyen sudan geçme.

Dibin ahlat, doruğunu kim aşıladı

Anlamı: "Soyuna dön!" anlamında

Dikensiz gül olmaz.

Anlamı: "Yaşanan her başarı ve mutluluğun yanında, bu sürecin parçası olan küçük olumsuzluklar da mevcuttur" anlamında bir söz.

Dilenciye borçlu olma, ya düğünde ister ya bayramda.

Anlamı: "çıkarından başka bir şey düşünmeyen kimse ile ilişki kurma, seni nerede rahatsız edeceği belli olmaz" anlamında kullanılan bir söz.

Dilin durdu başın esen, dilin durmaz başın kesen (Fatmana Dağdaş):

**"Bana benden olur her ne olursa, başım rahat eder dilim durursa!,,
atasözü ile de aynı anlama gelmektedir.**

Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak.

Anlamı: "Ellerindeki az ile yetinmeyip, daha çok peşinde koşanlar bazen ellerindeki azı da yitirebilirler" anlamında bir söz.

Dinsizin hakkından imansız gelir.

Dinsizin ipi ile Kuyuya inilmez.

Dişi kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı.

Doğru söyleyeni Dokuz köyde kovarlar.

Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek.

Domuzdan post gâvurdan dost olmaz.

Dost acı söyler.

Dost ayağa, düşman başa bakar

Anlamı: Bu atasözü başka yörelerde "Dost başa, düşman ayağa bakar!" şeklinde kullanılıyor.

Dost başa düşman ayağa bakar.

Dost kara günde belli olur.

Dost kazan dost! Düşman anandan da doğar.

Dost olmayınca düşman bilinmez (F. Dağdaş, Aralık 1980)!

Dost yüzünden, düşman gözünden belli olur.

Dostlar alışverişte görsün.

Anlamı: Laf olsun diye iş yapanlar için söylenir.

Döner taşım yok öter kuşum yok.

Anlamı: "Hiçbir şeye sahip olmamak" anlamında kullanılan bir söz.

Dövüşerek pazarlık et, güle güle ayrıl.

Dut kurusuyla yar sevilmez.

Dünya duaylan (dua ile), elek sıvaylan (sıva ile)

Anlamı: Dua etmenin önemli olduğu, eleği korumanın onun bakımıyla olduğu misal getirilerek anlatılmaktadır.

Dünya malı dünyada kalır.

Dünya Sultan Süleyman'a bile kalmamış.

Dürüst yolda yürüyemezken, döşemeye at koşturmaya gidersin

Düşenin dostu olmaz.

Düşman ayağa dost basa bakar.

Düşmanı karıncaysa, sen fil olur.

Düşmanım yok deme! Anan doğuruverir (F. Dağdaş, Aralık 1980)!

Düşmanın karıncaysa da kork.

Düt demeye dudak gerek.

Anlamı: "Niteliği ne olursa olsun, bir işi başarabilmek için yetenek ve imkanlar gereklidir" anlamında bir söz.

Düzlükte kurt ulusa, evde itin bağı sızlar.

Anlamı: "Geçmişte kötü olay yaşayanlar, en ilişkisiz şeylerle bu olayı hatırlarlar" anlamında bir söz.

Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane.

Anlamı: "Kişinin çok önceden belirlenmiş bir alın yazısı vardır. Bu kurala göre zamanı gelince ölecektir. Bu ölüme bir neden bulunur. Esas sebep o kişinin tanrı katına çağırılmasıdır" anlamında bir söz.

Ecele çare olmaz.

Anlamı: "Hayatta her durumun çaresi bulunabilir. Ama ölümü engellemek imkansızdır." anlamında bir söz.

Eceli gelen sıçan kedinin taşaklarını kaşır.

Anlamı: Başına kötü bir şey gelecek kimse, bu sonucu kendisi oluşturur" anlamında bir söz.

Eceli gelen keçi, çobanın ekmeğini yer

Eceli gelen köpek cami duvarına işer.

Anlamı: "Bir toplulukta bütün insanların kutsal saydığı şeyleri kötüleyenler, hiçbir zaman sevilip istenmezler" anlamında bir söz.

Eceli gelen köpek cami duvarına siyer

Edebi, edepsizden öğren.

Anlamı: "Edepsiz kişinin hareketlerini gören, sonuçlarını izleyen kişi, bunların kötülüklerini görür ve yapmamaya çalışır" anlamında bir söz.

Eden bulur, inleyen ölür.

Anlamı: "Başkasına kötülük eden kimse en sonunda yaptıklarının cezasını çeker" anlamında bir söz.

Edene eden bulunur

Eğilen baş kesilmez.

Eğreti ata binen tez iner.

Eğri oturalım doğru konusalım.

Ehvence ölüm, yaylanca geçit

Anlamı: Ölümün kolayca gelmesi, ahiret hesabının da kolay verilmesi temennisi.

Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını.

Eken biçer, konan göçer.

Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur.

Anlamı: "Verimin yüksekliği, çalışmanın etkili bir şekilde gerçekleşmesine bağlıdır" anlamında bir söz.

Ekmeğin katığı açıktır

Ekmeğin kestiğini kılıç kesmez.

Ekmeğini kuru yiyeceğine, yoğurdunu duru ye

Anlamı: Dengeli davran anlamında...

El ağız ile çorba içilmez.

El arif olur, hiyallar

El derken dudak açılır, birbirin derken birleşir

Anlamı: Birlik ve beraberliği kısaca açıklayan bir atasözü.

El deveyi kulağından yeder: Başkası duyduğunu hiç olmadık yere çeker.

El elin eşeğini türkü çağırarak ararmış:

El elliğini, çay deliliğini eder

Anlamı: Her zaman akraba olmayandan iyilik görülmeyebilir.

El ettim ellisi, ağız yüzü bellisi

Evlenecek kız aday çok, hem de gösterişli, güzel.

El gücü, sel gücü

Anlamı: Bir elin nesi var, iki elin sesi var anlamında. Selahaddin Bey bu ata sözünü "Birlikte bir iş görer, yahşidir. Hatmin, adam muvaffak ola." şeklinde Azeri Türkçesi ile açıklamıştır.

El kıydan bakar!

El olan yerde, ellik eksik olmaz!

Anlamı: Toplulukta, başkalarının bulunduğu ortam/ortamlarda dedikodu eksik olmaz.

El yetmez, güç yetmez, sarp kayada yolum var!

Anlamı: Çaresizim anlamında.

El atına binen yaya kalır

El deliye, bende akıllıya muhtacım.

El elden üstündür.

El elin eşeğini türkü çağırarak arar.

El içinde vasiyet ettik, ölmek olmaz.

El kazanı ile aş kaynamaz.

El yarası onar, dil yarası onmaz.

El yumruğu yemeyen, kendi yumruğunu balyoz sanır.

Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.

Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez

Anlamı: Elden umma! Her zaman arzu ettiğini temin edemezsin.

Elden kalan, elli gün kalır

Anlamı: El kelimesindeki «e» harfi açık «e»dir. Zamanında yapılmayan iş, kalır gider. «Demir tavında yapışır!» atasözü ile benzer anlamdadır...

Eli dar olanın, dili kısa olur.

Eli doluya: ağa buyur, eli boşa: ağa uyur.

Eli ile köfte yuvarlıyor, gözü kırık kovalıyor.

Elimin ettiğini, ağızım bilir

Anlamı: Bu elden çıkanı bu ağız bilir. Elin, yabancının pişirdiğini de anlamak kolaydır anlamında...

Elin iyisi olmaz, gavurun dayısı olmaz:

Elin hamuru ile erkek işine karışma

Elin ile koymadığını kaldırma.

Elmanın dibi göl, armudun dibi yol (olmalı).

Elmayı soy da ye, armudu say da ye.

Emanet ata binen, tez iner.

Emanet eşeğin yuları gevşek olur.

Emanetin kuskunu yokuşta koparmış

Emanetin yüreği yufka olur

Emekten olsa, sarı öküze bıçak vurulmaz!

En akıllısı Deli Bekir, o da kösteğiyle yatar

Enik için köpek beslenir

Anlamı: Sağlayacağı faydadan dolayı, o kişiye katlanılır anlamında.

Erek mi, görek mi?

Anlamı: Kimbilir bana nasip olur mu, ömrüm yeter mi, görür müyüm anlamında. Yaşım 75, erek mi görek mi bundan sonra?..

Erkek arslan arslan da, dişi arslan arslan değil mi?

Erkek koyun kasap dükkânına yakışır.

Erken evlenen döl alır, erken kalkan yol alır.

Erken kalkan nasibine kalkar

Anlamı: Erken kalkanın, erkenden işine başlayanın kazancı bol olur.

Erken kalkan yol alır, küçükten evlenen döl alır

Anlamı: Erkenden yola çıkan menziline erken ulaşır, erken evlenen de çok çocuk sahibi olur.

Erken evlenen yanılmamış.

Esirgenen göze çöp batar.

Anlamı: "Bir konu üzerine gereğinden fazla yoğunlaşmak, aksilikleri de beraberinde getirebilir" anlamında bir söz.

Eski çamlar bardak oldu.

Anlamı: "Şartlar değişti" anlamında kullanılan bir söz.

Eskiden, bir devenin yürüyüşü kaldı...

Anlamı: Zaman ve şartlar, anlayışlar değişti. Yeni şartlara göre kafa yormak lazım anlamında.

Eşeğin canı acırsa, atı geçermiş

Anlamı: Kişinin canı yanmaya görsün. Bütün gücünü kullanır ve daha güçlü olanı da saf dışı bırakabilir.

Eşeğine eremeyen, semerini dövermiş

Eşek olana binen çok olur

Anlamı: Kendi kişliğini öne çıkarmayıp daima bir başkasının etkisinde kalan insanlar için kullanılır.

Eşek hoşaftan ne anlar. Suyunu içer, denesi kalır.

Eşek kocamakla tavla başı olmaz.

Anlamı: "Anlayışsız kişi ne kadar yaşlanırsa yaşlansın baş olacak bir olgunluğa ulaşamaz" anlamında kullanılan bir söz.

Eşek olduktan sonra semer vuran çok olur.

Eşekler çalışır, atlar yer.

Eşekten at olmaz, ciğerinden aş olmaz.

Et tırnaktan ayrılmaz.

Et iyiliği dök denize, balık bilmezse Halik bilir

Anlamı: Kötülük görsen de iyilik yapmaktan geri durma.

Et şabarın hayırlı olsun

Et tertib, vet temkin demiş

Anlamı: Tedbirini al, ihmal etme anlamında.

Et, ekmek üstünde yakışır

Anlamı: Her işin bir yakışık alan yöntemi vardır.

Et, kemiksiz olmaz (Beşir)

Anlamı: "İki çanak bir yerde ıngırar"! atasözü ile aynı anlamdadır. Beraberliklerde bazen şiddet de, patırtı da olur anlamında.

Etme bulun (bulursun), inileme ölün (ölürsün)

Anlamı: "Etme bulma dünyası" deyimi ile aynı anlamdadır.

Ev sahibi mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi.

Anlamı: "Malı mülkü yüzünden kendini üzüntüye kaptırmamak ya da mal mülkle övünmemek gerekir" anlamında bir söz.

Evdeki hesap çarşıya uymaz.

Anlamı: "Planlanan durumlar ile ulaşılan sonuç,her zaman aynı olmayabilir" anlamında bir söz.

Eve yörük, bahçeye erik koyma

Evi delikli baca, milleti yalancı hoca ile hacı yıkar

Evladın var mı, derdin var!

Anlamı: Evladının muhakkak senin başını yoracak sorunları olur anlamında. Kızın mı var, derdin var şeklinde buna yakın anlamda da söylenmektedir.

Evvel mescidin içi, sonra eşiği (dışı)

Anlamı: Önce kendi menfaatim, sonra başkaları anlamında. Azeri Türkçesinde "eşik" kelimesi Türkiye Türkçesinde olduğu gibi hem kapının eşiği deyiminde olduğu gibi bildiğimiz manada, hem de evin dışarısı anlamında kullanılmaktadır.

Evveli de bokuduk! Boka kazık dokuduk!

Anlamı: Önceden de perişandık. Şimdi de perişanız. Hiçbir işimiz önüne gitmiyor! anlamında...

Ev sahibinin hatırı olmazsa köpeğini dövmek kolaydır

Evin danası evin öküzünden korkmaz.

Evini temiz tut, misafir gelir; kalbini temiz tut, ölüm gelir.

Evlenenle ev alana (yapana) Allah yardım eder.

Evladı ben doğurdum ama gönlü benim değil ki...

Fakir oynayacağı zaman davul patlar.

Fakirin ekmegi umuttur.

Fakirin tavuğu tek tek yumurtlar.

Anlamı: "Kişinin içinde bulunduğu çevrenin ekonomik ve sosyal yapısı, ulaşılan sonuçların niteliğini etkiler" anlamında bir söz.

Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp.

Anlamı: "Toplum yaşamında herkes aynı gelir düzeyine sahip olmayabilir. Fakir de olsa zengin de olsa çalışmamak, başkalarının sırtından geçinmeye uğraşmak tembelliktir" anlamında bir söz.

Fala inanma, falsız da kalma.

Anlamı: "Fala inanmak doğru değildir, aslı yoktur. Yine de insan güzel sözler duymaktan hoşlanır" anlamında bir söz.

Fare, çıktığı deliği bilir.

Anlamı: "Toplumun onaylamadığı işleri yapanlar, sıkıştıkları zaman nasıl hareket edeceklerini önceden hesaplarlar" anlamında bir söz.

Faydasız baş, mezara yaraşır.

Anlamı: "Hiçbir iş yapmadan başkalarının sırtından geçinen kimseler ölmüş sayılırlar. Çünkü ölümlerin de faydası yoktur" anlamında bir söz.

Fazla aş, ya karın ağrıtır ya baş.

Anlamı: "Çok yemek kişinin sağlığını olumsuz yönde etkiler. Bu yüzden kararında yemek gerekir" anlamında bir söz.

Fazla naz aşık usandırır.

Anlamı: "Kişinin kaprislerine yakınları bir süre katlanabilirler. Ama bu naz devam edecek olursa etrafındakilere de sıkıntı verir" anlamında bir söz

Felek kimine kavun yedirir, kimine kelek.

Anlamı: "Aynı toplumda şanslı ve şanssız kişilerin bir arada bulunmaları doğaldır" anlamında bir söz.

Fırsat eldeyken sürün devranı.

Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü.

Anlamı: "Toplumda saygın bir yeri olan kişiler, mevki kaybına uğradıklarında aykırı davranmaktan çekinmezler" anlamında bir söz.

Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.

Anlamı: "Kişinin içinde bulunduğu çevrenin ekonomik ve sosyal yapısı, ulaşılan sonuçların niteliğini etkiler" anlamında bir söz.

Gafile kalam, nafile kalam.

Garibin yardımcısı Allah'tır.

Anlamı: "Garip kişilerin yardımına gönlündeki inancın büyüklüğü oranında ancak Allah yardım eder" anlamında bir söz.

Garip kuşun yuvasını Allah yapar.

Anlamı: "Allah'a inanmış kişileri, Allah sıkıntı içinde bırakmaz. Onlar bir süre sıkılsalar da Allah bir yerden bir şey bağışlayarak sıkıntılarını ya kaldırır ya da hafifletir" anlamında bir söz.

Gavurun tembeli keşiş, Müslümanın tembeli derviş.

Geç olsun da güç olmasın.

Anlamı: "Yapılan işlerin başarıya ulaşması ve birtakım engellerin ortadan kaldırılması için fazla zaman harcanmasının ziyarı yoktur" anlamında bir söz.

Geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler.

Anlamı: "Geçmişte kalan olayların üzerinde durulmasında bir yarar yoktur" anlamında bir söz.

Geçtiğin köprüleri yakma.

Gel demek kolay, git demek güçtür.

Anlamı: "Bir konuğu davet etmek, bir insanı iş bulup yerleştirmek kolay ve zevk verici uğraşlardır. Ama sıkıntı veren konuğa artık git demek, işini hafife alan kimseye işe gelme demek çok zordur. Bunun için insanlara bir iyilikte bulunulacağı zaman iyi düşünülmeli, layık olana bu hizmet verilmelidir" anlamında bir söz.

Gelen gideni aratır.

Anlamı: "Tanışılan kişiler, unutululardan daha büyük hatalar yapabilir anlamında kullanılır" anlamında bir söz.

Gelin ata binmişde, görkü kimin kapıya inmiş.

Gelin bindi deveye gör kısmeti nereye.

Gem almayan atın ölümü yakındır.

Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı.

Geniş günün de dar gezen, dar günün de geniş gezer.

Gerçek dost kötü günde belli olur.

Gergin ip, çabuk kopar.

Gezen ayağa taş değer.

Anlamı: "Gereksiz davranışlarda bulunan kişiler, kendilerine zararlı durumların ortaya çıkmasına sebep olabilirler" anlamında bir söz.

Gitti ağalar paşalar, kellere kaldı köşeler.

Gittiğin yer kör ise, gözünü yum da bak.

Gizliden gebe kalan, aşikâre doğurur.

Göğe direk, denize kapak olmaz.

Görünen dağın uzağı olmaz.

Görünen köy kılavuz istemez.

Anlamı: "Belli gerçekler karşısında duraksamak yersizdir" anlamında kullanılan bir söz.

Göz görmeyince gönül katlanır.

Anlamı: "Yakınımızda bulunmayanların özlemine, acısına daha kolay dayanabiliriz." anlamında bir söz.

Göz görür, gönül çeker.

Anlamı: "Kişi ancak ilgi duyduğu konulara karşı gözlemde bulunur" anlamında bir söz.

Göz odur ki dağın arkasını göre,akıl odur ki başa geleceği bile.

Gözün ile görmediğini söyleme.

Gülme komşuna gelir başına.

Gülü seven, dikenine katlanır.

Anlamı: "İnsan sevdiği kimse veya sevdiği iş yüzünden gelecek sıkıntılara katlanır" anlamında bir söz.

Gün, gece olduğu için vardır. (Anonim)

Gündüz yenilen hurmalar, gece mideni tırmalar.

Güneş balçıkla sıvanmaz.

Güneş girmeyen eve doktor girer.

Güttüğü iki keçi, ıslığı dağı taşı tuttu.

Güzel gözünden, yiğit sözünden belli olur.

Hacı Mekke'de, derviş tekkede.

Anlamı: "İnsanlar yetiştirme şekillerine göre kendilerine uygun bir ortamda yaşarlarsa mutlu olabilirler.Yoksa ömürleri sıkıntı içinde geçer.Bulundukları yerde sevilmez ve istenmezler" anlamında bir söz.

Hacı hacıyı Mekke'de bulur.

Anlamı: "Aynı düşüncede olan insanlar,ayrı ayrı davranşolar bile bir gün aynı yolda buluşurlar.Kendilerine ait yolda veya yerde buluşurlar,birbirlerini bulurlar" anlamında bir söz.

Hacı olmayacak hacıyı deve üstünde yılan sokar.

Haddini bilmeyene bildirirler.

Anlamı: "Yetkili olmadığı konularda ahkam kesenler,hak ettikleri durumlarla mutlaka karşılaşır" anlamında bir söz.

Hafıza-i beşer nisyan ile malüldür.

Anlamı: "İnsan hafızasının eksikliği unutkanlıştır" ve "Unutkanlık insan halidir" anlamında kullanılan bir söz.

Hak deyince akan sular durur.

Anlamı: "Anlaşmazlıklarda doğruluk,dürüstlük,tarafsızlık, hakkaniyet yolundan hareket edilirse kimsenin söyleyecek bir sözü,eleştirisi kalmaz" anlamında bir söz.

Hak doğrunun yardımcısıdır.

Anlamı: "Allah,doğru olana yaptıklarının mükafatını mutlaka verir.Doğru kimseler ilk planda başarısız gibi görünseler de tutumlarını devam ettirdikleri sürece başarıya ulaşacaklardır" anlamında bir söz.

Hak yolu varken bok yolu seçilmez.

Halaya giren kolunu sallar.

Halka verir talkını, kendi yutar salkımı.

Anlamı: Verdiği öğüde kendi uymayan kimseler için kullanılan bir söz.

Hamala semeri yük olmaz.

Harman yel ile, düğün el ile olur.

Hasta sağ kalırsa hekime karşı gelir.

Hasta yatan değil, eceli gelen ölür.

Havada ahreni ile uçmayan kuşun sesi havadan değil, tavadan gelir.

Haydan gelen huya gider.

Hazıra hanak, pişmişe konak.

Helal kazanç ile pilav yenmez.

Hem kız, hem baldırı düz hem de ucuz olur mu?

Her akla geleni işleme her ağacı taslama.

Her günün bir gecesi vardır.

Her işin başı sağlık.

Her işte bir hayır vardır.

Her koyun kendi bacağından asılır.

Her kuşun eti yenmez.

Her şakanın altında bir gerçek yatar.

Her şey incelikten insan kabalıktan kırılır.

Her şeyin yenisi, dostun eskisi.

Her taş baş yarmaz.

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır

Her zamanı bir sayma.

Her zaman gemicinin istediği rüzgar esmez.

Herkes aklını pazara çıkarmış, yine kendi aklını beğenmiş.

Herkes bildiğini okur.

Herkes ektiğini biçer.

Herkes kaşık yapar ama sapını yapamaz.

Herkesin akli bir olsaydı, koyunlara çoban bulunmazdı.

Hıdrellez yaz kapısı, yedi gün sürer tipisi.

Hırsız sekiz, köşe dokuz.

Hızlı giden atın boku seyrek düşer.

Hiçbir şeye sahip olmayanın kaybedeceği hiçbir şey yoktur.

Hile ile iş gören mihnet ile can verir.

Hocanın dediğini tut, yoluna gitme.

Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.

Anlamı: "Uzun süre yaşanan mekanların unutulması kolay olmaz" anlamında bir söz.

Horoza çok olan köyün sabahı geç olur.

Huylu huyundan vazgeçmez.

Anlamı: "Kişilik,uzun bir zaman diliminde oluştuğu için ani değişikliklere müsait değildir" anlamında bir söz.

İhlamurdan odun olmaz, beslemeden kadın olmaz.

Anlamı: "Yaşam içinde her konu birbirine uygun olursa başarı olur ve devam eder" anlamında bir söz.

İrmak kenarına çeşme yapılmaz.

Anlamı: "Birbirine zıt verimlilikteki iki kurum veya sosyal müessesenin,aynı ortamda varlıklarını sürdürmeleri zordur" anlamında bir söz.

İrmaktan geçerken at değiştirilmez.

Anlamı: "Yapılmaya başlanan bir işte,ilk zamanlar başarı elde edilmeyebilir.işin daha başarılı yapılması için uygulanan yöntemler de değiştirilebilir. Olumsuz bir ortamda yöntem değiştirmek doğru değildir.İyi sonuçlar vermez" anlamında bir söz.

Isıran it, dişini göstermez.

Anlamı: "Kötülük yapmayı düşünen kişi,bunu zamanı gelince ve aniden gerçekleştirir" anlamında bir söz.

Isırgan ile taharet olmaz.

Anlamı: "Kötü malzeme ile iyi ve başarılı sonuçlar elde edilemez" anlamında bir söz.

Isıramadığın eli öp de başına koy.

Anlamı: "Yaşam içinde bir takım mücadeleler yapılacaktır. Bu kavgada düşman bizden çok güçlü ise onunla kavga etmemek gerekir.Kavga edilirse yenilmek muhakkaktır" anlamında bir söz.

İslanmışın yağmurdan pervası yoktur.

Anlamı: "Bir konuda büyük zarar görmüş kişi, benzer zararlardan korku duymaz" anlamında bir söz.

İsmarlama hac, hac olmaz.

İşığını akşamdan önce yakan sabaha çırasında yağ bulamaz.

Anlamı: "İnsanlar savurganlık yapmamalıdır. Parasını gereksiz yere harcayan, gerektiğinde para ve mal bulamaz. Zorluk içinde kalır" anlamında bir söz.

İbadet gönül şenliğiyle olur

Anlamı: Gönül şen olmazsa ibadetten de haz alınmaz.

İbadet de gizli, kabahat da.

İğneyi kendine, çuvaldızı ele batır.

İki analı sütten, iki karılı bitten ölürmüş

Anlamı: "İki analı sütten, iki karılı bitten ölürmüş,, derler. Herif denemiş tanımıştır zaacına!. Öyledir o işler, öyledir...

İki aslan bir posta sığmaz.

İki baş bir kazanda kaynamaz.

İki cambaz bir ipte oynamaz.

İki çanak bir yerde tıngırır!

Anlamı: Çokluk olan yerde tartışma, farklı görüş ve anlaşmazlık muhakkak olur anlamındadır.

İki çıplak bir hamama yakışır

İki gönül bir olunca (olursa) samanlık seyran olur.

İnsaf dinin yarısıdır

Anlamı: Azeri Türkçesinden bir atasözü.

İnsan kocar, gönlü kocamaz.

İnsan konuşa konuşa, hayvan koklaşa koklaşa (anlaşır).

İnsan sözünden, hayvan yularından tutulur.

İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur.

İnsana kar gibi, kara kor gibi dokunur!

İp inceldiği yerden kopar.

İp kırıldığı yerden ulanır(eklenir).

İstedini söyleyen, istemediğini işitir.

İstemek bir ayıp, vermemek iki ayıp.

İstemek yüzler karası, istemeden veresi

İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü.

İş gördün sıvış, ekmek gördün giriş!

İşin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil ol.

İşine hor bakan, boynuna torba takar.

İşini kış tut, yaz tutarsa bahtına.

İşini bilmeyen çavuşlar, döner bokunu avuçlar.

İşkilli büzük dıngilder

Anlamı: "İşkilli yürek büngülder" ile yaklaşık aynı anlamdadır.

İşkilli yürek büngülder

Anlamı: Endişeli olan korkuludur. Meraklıdır anlamında.

İşleyen demir ısıldar.

İt ite, it de kuyruğuna buyurur

Anlamı: "El elin eşeğini türkü çağırarak ararmış!" atasözü ile benzer anlamda bir atalar sözü.

İt ile dalaşacağına, yolunu değiştir.

İt iti ısırmaz.

İt kağınının gölgesine yatmış, ne koyu gölgem var demiş.

İt karı bolsar, yatıp ürür

Anlamı: Toplum nezdine itibarı kalmayan, sadece ortalığı velveleye verir anlamında.

İt utansa don giyer.

İt ürür, kervan yürür

İti an çomağı hazırla.

İti, öldürene sürütürler.

İtin ısırmayanı, atın osurmayanını olmaz.

İven (acele eden) kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz.

İyi insan lafının üzerine gelirmiş.

İyi yemek (Ey yemek), iyi merak (ey merak), Mart'ta gerek (Kay saçmeli, kay meregi, martşı saçiro

Anlamı: Hem insanlar için, hem de hayvanlar için asıl gıda ihtiyacı, yazdan yapılan hazırlığın tükenme zamanı olan baharın ilk döneminde gereklidir anlamında... Mart ayı, sürprizler ayıdır. Her an, herşey olabilir. Ani kış şartları, Mart ile Nisan sonu arası hala baskın yapılabilir. Bu nedenle tedbirli olmak gerekir anlamında...

İyiliğe karşı iyilik her kişinin işi, kötülüğe karşı iyilik er kişinin işi.

Kaçan balık büyük olur.

Kaçan kızın bohçası küçük (hafif) olur.

Kadı anlatana göre fetva verir.

Kadının biri alâ, ikisi belâdır.

Kâfirden hacı, elden bacı olmaz.

Kakma el kapısını el ucuyla, yiterler kapını var (olanca) gücüyle.

Kalem kılıçtan üstündür.

Kanaat gibi devlet olmaz.

Karamanın koyunu, sonra çıkar oyunu.

Karga bülbülü taklit edeyim derken, ötmeyi unutmuş.

Karınca kanatlanınca serçe oldum sanır.

Karnının doymayacağı yere, açlığını bildirme.

Kasap et derdinde koyun can derdinde.

Kasap sevdiği postu yere vurur.

Kaşıkla verip, sapıyla gözünü çıkartma.

Katranı kaynatsan olur mu şeker, cinsi batasınca mutlaka cinsine çeker.

Kavakta nar olmaz, kötülerde ar olmaz.

Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.

Kazma kuyuyu, kazarlar kuyunu.

Keçinin canı "TEKE" isteyince, çobanın değneğine (sopasına) sürtünür.

Kedi gidince fare bey olur.

Kedi taç takınca kendini padişah sanarmış.

Kedinin kanatları olsaydı, serçenin soyu tükenirdi.

Kediye kanat takarsan gökte serçe bırakmaz.

Kel yanında kabak anılmaz.

Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al.

Kendi düşen ağlamaz.

Keser döner, sap döner, gün gelir hesap döner.

Kendi eden, kendi bulur.

Keskin bıçak olmak için çok çekiç yemek gerek.

Keskin sirke küpüne zarar verir.

Kılıç kınını kesmez.

Kırk hırsız bir çıplağı soyamaz.

Kırk yıl ecel yağsa, eceli gelen ölür.

Kız beşikte çeyiz sandıkta.

Kızım sana diyorum, gelinim sen anla.

Kızın kimi severse güveyin odur, oğlun kimi severse gelinin odur.

Kızını dövmeyen dizini döver.

Kimi bağ bozar, kimi bostan bozar.

Kimi yer, kimi bakar. Kıyamet ondan kopar.

Kişi refikinden azar.

Kişiyi nasıl bilirsin, kendin gibi.

Koca sağlığı, kardeş varlığı sever.

Kol kırılır, yen içinde kalır.

Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

Komşuda pişer, bizede düşer.

Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.

Kork korkmazdan, utan utanmazdan.

Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman çelebi derler.

Köpekle dalaşmaktansa, çalıyı dolanmak hayırlıdır.

Köpeklerin duası kabul olsa gökten kemik yağar.

Köpeksiz köy bulmuş, değneksiz dolaşıyor.

Köpeksiz köyde değnekle gezilmez.

Köprüyü gecene kadar, ayıya dayı de.

Kör alıcının kör satıcısı vardır.

Körler sağırlar birbirini ağırlar.

Kötü komşu insanı mal sahibi yapar.

Kötü tarlanın verdiğini, yiğit kardeş vermez.

Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.

Kurt kuzu kaptığı yeri dokuz defa yoklar.

Kuru laf karın doyurmaz.

Kurunun yanında yaş da yanar.

Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.

Laf ile karın doymaz.

Laf ile peynir gemisi yürümez.

Laf lafı açar.

Laf torbaya girmez.

Lafın azı uzun, çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu.

Lakırdı lakırdıyı açar, lakırdı bilmeyen meclisten kaçar.

Latife latif gerek.

Lâzıma hazine yetmez, elverire para gitmez.

Leyleğin ömrü laklak ile geçer.

Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez.

Lisan gönlün tercümanıdır.

Lokma bile çiğnemededen yutulmaz.

Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır

Mahkeme kadiya mülk değil.

Mal canı kazanmaz, can malı kazanır.

Mart ayı, dert ayı.

Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır.

Merhametten maraz doğar.

Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

Minnetle gül koklama, dikenî sancar seni.

Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.

Mum dibine ışık vermez.

Müflis bezirgân, eski defterlerini karıştırır.

Mühür kimde ise Süleyman odur

Namazda gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz.

Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına.

Ne yavuz ol asıl, ne yavaş ol basıl.

Nefesine güvenen borazancıbaşı olur.

Nerede birlik, orada dirlik.

Nerede hareket, orada bereket.

Nush ile uslanmayı etmeli tekdir; tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir

Oduncunun gözü omcada (bağ kütüğü) dilencinin gözü çömcede (tahta kepçe).

Oğlan dayıya, kız halaya çeker.

Oğlanınki oğul bağı, kızınki bahçe gülü.

Okumayı sevmeyene dokuz hoca az.

Olacakla öleceğe çare yoktur.

Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz.

Onbeşindeki kız ya erdedir, ya yerde.

Ortak atın beli kırık olur.

Otu çek köküne bak.

Oynayamayan gelin yerim dar dermiş

Ocağın yedisine, güvenme başkasına, ille de eşinin erkek kardeşine (güvenme!) (Zemheris ruvasa, numyendobi shvasa, ille de solis zmasa)
Anlamı: "Para koynuna, karı (hanım) kayınına..." (F. Dağdaş) atasözü ile benzer anlamda...

Oğlan yer oyuna gider, çoban yer koyuna gider.

Ocaktır aşı pişiren, karıdır adamı şişiren

Odun çatar kül almaz, inek sağar yağ almaz
Anlamı: İşini tertipli yapmayan kişi hakkında kullanılır.

Oğlan babasından öğrenir yazı yazmayı, kız anasından öğrenir sokak gezmeyi..

Oğlan oyuna gitti, kız koyuna gitti

Anlamı: Yaşlanan ve yalnız kalan kişilerin halini anlatmak için kullanılır.

Oğlumun hasta oluşuna yanmam, huyunun değiştiğine yanarım!

Anlamı: Önem vermemde, öncelik değişebilir anlamında

Oğluna kız arayacağına, kızına yer ara

Anlamı: Önemli olan kızına iyi bir yuva kurmaktır.

Oldu olacak, kırıldı nacak! Seri gelmiş başa gelecek.

Anlamı: Başa gelen musibetlerin fazlalığı vurgulanmaktadır.

Orospunun torbası, viraneyi görene kadar

Anlamı: Sözünde durmayan, yemininin hükmü olmayan zayıf şahsiyetleri tanımlamada kullanılır.

Otu çek, köküne bak

Anlamı: Toplum içindeki değerine, soyuna, sopuna bak. Sonra karar ver anlamında. "O kim ki... Otu çek köküne bak! Soy ara, köpek eniği ata atasözü ile benzer anlamda... Otu çeker, köküne bakarlar...

Öküz öleceği zaman bıçak çoğalır

Anlamı: Fırsat geçince, olacak iş olmayınca görüş ortaya koyan, derde derman olmaya yeltenen çok olur anlamında...

Öküze boynuzu yük gelmez

Anlamı: Kocasının evinden baba evine geldiğinde kızını teselli için söylenen ifade. Kendinden bir parçadır anlamında.

Öküzün yazın harmanda pislediği, kışın saman olarak önüne gelirmiş

Anlamı: Geciktirilen, ihmal edilen işler mutlaka umulmadık, beklenmedik şartlarda karşımıza çıkar anlamında... Yapılan kötü işin eninde sonunda, yapan kişiyi bulacağı anlamı da taşımaktadır.

Ölen inek sütlü olur

Anlamı: Kaybedilen mal, kıymete biner anlamındadır. "Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur!,, atasözü ile aynı anlamda.

Ölmüş koyun, kurttan mı korkar

Anlamı: Hesabını vermeyecek işi olmayanın gözü pek olur!

Ölü öldüğü günkü gibi yanılrsa, gelin geldiği günkü gibi sevilse

Anlamı: "Yeni senek suyu soğuk tutar!,, atasözü ile benzer anlamda...

Ömer diyecek dudak domarışından belli olur

Anlamı: Kişinin ne demek istediği ilk cümlelerinden anlaşılabilir.

Ön gürlüğü gelir geçer, Allah son gürlüğü versin

Öz ağlar, göz de ağlar

Anlamı: Ağlama, içten gelir. İçtenlikten kaynaklanır.

Ödünç güle güle gelir, ağlaya ağlaya gider.

Öfke gelir gider, kelle gider gelmez.

Öfkeyle kalkan zararla oturur.

Öğüt, bir hazine kadar değerli olduğu halde genellikle bedava verilir.

Ölecek tavşan çomağa karşı gelir.

Ölmüş eşek kurttan korkmaz.

Ölümü gören, hastalığa razı olur.

Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin.

Ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün ağlar

Ölüyü çok yıkarsan ya osurur, ya da sıçar.

Öz ağlamayınca göz ağlamaz (yaşarmaz).

Öküz öleceği zaman bıçak çoğalır

Anlamı: Fırsat geçince, olacak iş olmayınca görüş ortaya koyan, derde derman olmaya yeltenen çok olur anlamında...

Öküze boynuzu yük gelmez

Anlamı: Kocasının evinden baba evine geldiğinde kızını teselli için söylenen ifade. Kendinden bir parçadır anlamında.

Öküzün yazın harmanda pislediği, kışın saman olarak önüne gelirmiş

Anlamı: Geciktirilen, ihmal edilen işler mutlaka umulmadık, beklenmedik şartlarda karşımıza çıkar anlamında...Yapılan kötü işin eninde sonunda, yapan kişiyi bulacağı anlamı da taşımaktadır.

Ölen inek sütlü olur

Anlamı: Kaybedilen mal, kıymete biner anlamındadır. "Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur!,, atasözü ile aynı anlamda.

Ölmüş koyun, kurttan mı korkar

Anlamı: Hesabını vermeyecek işi olmayanın gözü pek olur!

Ölü öldüğü günkü gibi yanılrsa, gelin geldiği günkü gibi sevilse

Anlamı: Yeni senek suyu soğuk tutar!,, atasözü ile benzer anlamda...

Ömer diyecek dudak domarışından belli olur

Anlamı: Kişinin ne demek istediği ilk cümlelerinden anlaşılabilir.

Ön gürlüğü gelir geçer, Allah son gürlüğü versin

Öz ağlar, göz de ağlar

Anlamı: Ağlama, içten gelir. İçtenlikten kaynaklanır

Padişah yasağı üç gün sürer

Palamut çok biterse kış erken olur

Papaz her gün pilav yemez.

Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.

Para ile imanın kimde olduğu bilinmez.

Para insana dil, elbise insana yol öğretir.

Parasız pazara, kefensiz mezara gidilmez.

Paraya nereye gidiyorsun demişler, çoğun olduğu yere demiş.

Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de kuru olma, kırılırsın.

Perşembenin gelişi, çarşambadan bellidir.

Pilav yiyen, kaşığı belinde gerek.

Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın.

Pire itte (köpekte), bit yiğitte bulunur.

Rağbet güzel ile zenginedir.

Rahat ararsan mezarda

Ramazanda yalan söyleyenin yüzü, bayramda kara olur.

Rençper kırk yılda, tüccar kırk günde.

Rüşvet kapıdan girince insaf bacadan çıkar.

Rüzgâr eken fırtına biçer.

Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz.

Rüzgâra tüküren kendi yüzüne tükürür.

Rüzgârlı havanın kuytusı, yağmurlu havanın uykusu

Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.

Sabreden derviş muradına ermiş.

Saç sefadan, tırnak cefadan uzar.

Sakalda keramet olsa, keçi şeyhlik ederdi.

Sakınan göze çöp batar.

Sakla samanı gelir zamanı.

Saman elinse samanlıkta mı elin?

Sanat altın bileziktir.

Sayılı koyunu kurt kapmaz.

Sen işlersen mal işler, insan böyle genişler.

Sen kendini övme el seni övsün.

Sen seversen oğlunu, o da sever oğlunu.

Sepetteki karnıma, sandıktaki sırtıma.

Sev beni, seveyim seni

Soğuk su, sıcak aş dış düşmanı, genç avrat koca herifin baş düşmanı.

Sopayı yiyen eşek, atı geçer.

Soydur çeker, huydur geçer.

Sormaz ki bilsin, sorsa bilirdi; bilmez ki sorsun, bilse sorardı.

Söyle arkadaşını söyleyeyim sana seni.

Söyleme dostuna, o da söyler dostuna. Bir gün olur kül basarlar postuna.

Söylemeyen ağız, söyleyen ağzı yorar.

Söz büyüğün sus küçüğün.

Söz gümüş ise sükût altındır.

Söz var insanı yola getirir, söz var insanı yoldan çıkartır.

Söz var iş bitirir, söz var baş yitirir.

Su akar yatağını bulur.

Su akarken küpünü doldurur.

Su akmayınca durulmaz.

Su bulanmayınca durulmaz.

Su testisi su yolunda kırılır.

Suç gelin olsa güvey bulunmaz.

Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.

Şahin ile deve avlanmaz

Şahin küçük et yer, deve büyük ot yer.

Şapkası dar gelen, başım büyük sanır.

Şaraptan bozma sirke keskin olur.

Şaşkın ördek kışın kışın dalarmış.

Şaşkın ördek, tersten dalar.

Şaşkın ördek başını bırakır, kışından dalar.

Şer işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin.

Şeriatın kestiği parmak acımaz

Şeytanla ortak buğday eken samanını alır.

Şeytanla saman eken, sapını alır.

Şimşek çakmadan gök gürlemez.

Şeytanın işine gelirse, Kurandan bahseder.

Tabancanın dolusu bir kişiyi, boşu kırk kişiyi korkutur.

Tandır başında bağ dikmek kolaydır.

Tartılırsan denginle tartıl.

Tasa doyurur, acı acıktırır.

Taş yerinde ağırdır.

Taşıma su ile değirmen dönmez.

Tatlı söz (dil) yılanı deliğinden çıkarır.

Tavşan (Fare) dağa küsmüş dağın haberi olmamış.

Tekkeyi bekleyen, çorbayı içer.

Tembele iş buyur sana akıl öğretsin.

Tereciye tere satılmaz.

Tırnağın varsa başını kaşı.

Tırnağın varsa kaşın, yoksa düşün.

Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır.

Tok açın halinden anlamaz.

Tok ağırlaması güçtür.

Topalla gezen aksama öğrenir.

Ucuna bak bezini al, anasına bak kızını al.

Ucuzdur vardır bir illeti, pahalıdır vardır bir hikmeti.

Ulu sözü dinlemeyen uluya kalır.

Ulular köprü olsa basıp geçme.

Ummadığın taş baş yarar.

Umut fakirin ekmeğidir.

Urbası yaldırır, karnı gıldırır

Ustanın çekici bin altın.

Ustayı konuşturan, malzemesidir!

Anlamı: Alet işler, el övünür! atasözü ile eş anlamlı.

Usul usul gezer, yerin damarını büzer

Uşağı işe koş, sende ardına düş.

Uyku ölümün kardeşidir.

Uyur ardında uyanık çoktur

Uyuyan yılanın kuyruğuna basılmaz.

Uzaktan davulun sesi hoş gelir.

Usul usul gezer, yerin damarını büzer

Uyur ardında uyanık çoktur

Uyuz çepişin kendi gittiğine yanmam,başında götürdüğü çilbirine yanarım

Uzayan dal bizden olsun

Anlamı: Başarıya ulaşan; yakınlarımızdan, milletimizden olsun anlamında.

Üç elli, yaz belli

Üç göç, bir yangının yerini tutar.

Ünü var, unu yok! "Adı batasica. Ünü var, unu yok!"

Anlamı: Sadece adı var, ama adına uygun iş görmez anlamında...

Ürkütme kurbağayı, yiğit edersin.

Ürümesini bilmeyen it, sürüye getirir kurt.

Üşenenin oğlu, kızı olmamış.

Üveye etme özünde bulursun, geline etme kızında bulursun.

Üzerine laf düşmedikçe uyu.

Üzüm zamanı, it aç kalmaz

Anlamı: Mevsiminde, bol zamanında isteyen, istediği malzemeyi bulur.

Üzüm üzüme baka baka kararır.

Üzümün çöpü var, armudun sapı.

Üzümün çöpünü, armudun sapını.

Üzümünü ye, bağını sorma.

Vakit nakittir.

Vakitsiz açılan (açan) gül çabuk solar.

Vakitsiz öten horozun başını keserler.

Var evi, kerem evi; yok evi, verem evi.

Var ne bilsin yokun halinden.

Varda topu gibi yatsıda patlar.

Vardan, yoktan anlamaz.

Varsa eşin rahattır başın, yoksa eşin zordur işin.

Varsa hünerin, her yerde vardır yerin.

Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun dardır yolun.

Venedik'ten tiryâk (panzehir) gelinceye kadar, Mısır'da adamı yılan helâk eder.

Veren el, alan elden üstündür.

Veresiye şarap içen iki kere sarhoş olur.

Verirsen doyur, vurursan duyur.

Vurursan acıt, yedirirsen doyur.

Vücut kocar, gönül kocamaz.

Ya aklın erince gücün yetecek, ya aklın ermeyecek dağda gezeceksin!

Yabancı koyun kenarda yatar.

Yağ yiyen köpek tüyünden belli olur.

Yağmur olsa, el tarlasına bile yağmaz,, Kendisinden başkasına hayrı olmayanlar için aynen şöyle denilir: *Yağmur yelle, düğün elle
Anlamı: Yağmur yelle gelir. Sebebidir. Düğün de çevreyle, dost, akraba, komşu ile şenlenir, yakışık bulur anlamında.

Yağmurlu gün tavuk su içmez.

Yağmuru yel azıtır, insanı el azıtır

Yalancı kim? İştittiğini söyleyen.

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

Yalanı söylemeli amma, doğru yanında titremeli
Anlamı: O kadar ustalıkla yalan söylemeli ki, doğru olduğu zannedilsin.

Yalın varsa karnına, çulun varsa sırtına.

Yalanı söylemeli amma, doğru yanında titremeli
Anlamı: O kadar ustalıkla yalan söylemeli ki, doğru olduğu zannedilsin.

Yanan harmanın öşürü olmaz!

Anlamı: "Yanan harmanın yerinde ne kalır?,, atasözü ile benzer anlamda.

Yanan harmanın yerinde ne kalır?

Anlamı: "Yanan harmanın öşürü olmaz!,, atasözü ile benzer anlamda. Olan olmuş, herşey mahvolmuş zaten

Yanık yerin otu tez biter.

Yanlış hesap Bağdat'tan döner.

Yardımcının yardımcısı olur.

Yarım hekim candan, yarım hoca dinden eder.

Yaş kesen baş keser.

Yatsan sabah olur! Ölsen ele kalır!

Anlamı: Çoluğu çocuğu olmayanlar kullanır

Yavşak büyür bit olur, enik büyür it olur. Yöremizde bu atasözünü duymadım.

Yavuz itin yarası eksik olmaz

Anlamı: Çalışkan, yırtık, şımarık, yerinde duramayan kişide yara bere eksik olmaz anlamında.

Yavuz hırsız ev sahibini bastırır.

Yaz kadı efendi, bok bok üstüne

Anlamı: Sıkıntı, dert, borç üstüste gelince kullanılır.

Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.

Yazın yediğin hurmalar kışın götünü tırmalar.

Yazın eli yaş olanın, kışın ağzı yaş olur.

Yazın gölge hoş kışın çuval boş.

Ye bir çanak. Yuğ bir çanak

Yedisinde ne ise yetmişinde de odur.

Yemeye hazır dayanmaz.

Yemiş boğazı görmüş, s...mış kıcı görmüş

Anlamı: Tertipsiz, tedbirsiz, düzensiz insanı tarif için kullanılır.

Yeni senek suyu soğuk tutar

Anlamı: Cicim ayı denilen evliliğin ilk aylarında, geçimsizliğin olmadığı dönemde gelini ve onun cazibesini tarif etmek için kullanılır.

Yenice elek duvarda gerek.

Yenilen pehlivan, güreşe doymaz.

Yerli tavşanı yerli tazi kapar

Yıl başına, akıl başına

Anlamı: İnsan yıl geçtikçe akıllanır anlamında. Yıl başına, akıl başına, ne kadar çalışsalar şimdi zor anlamaları bu konuyu.

Yılan sokan uyumuş da, kâr eden uyumamış

Yiğidi öldür; hakkını yeme.

Yiğit evlendiği gün... Gelin sevildiği gün... At eyerlendiği gün... İt yediği gün...

Yokluktur insanı farıdan, ağar döner ahtını alır karıdan

Yol sormakla bulunur.

Yol üstüne bostan ekme el için, kocalıkta (ihtiyarlıkta) avrat alma el için.

Yol yürümeyle, borç ödemeyle biter.

Yolun otu kelin götü tatlı olur.

Yola giden yorulmaz.

Yolundan giden yorulmaz.

Yolu yordamı, ormanı balta ile

Anlamı: Her işi usulüyle yap anlamında.

Yolu yordamıyla, ormanı baltayla (geçersin-bitirirsin).

Yorgandan gideceğine, urgandan gitsin!

Anlamı: Zarar cana gelmesin de mala gelsin!

Yöğrük at yemini artırır.

Yörük ne bilir bayramı, lak lak içer ayrıanı

Anlamı: Toplumla ilişkileri henüz yeterince olgunluk kazanmamış, gelişmekte olan kişilikleri ifadede kullanılır...

Yuvarlanan taş, yosun tutmaz.

Yuvayı dişi kuş yapar

Anlamı: Ailenin düzenli olarak işlemesi kadının maharetine bağlıdır anlamında. Benzer anlamda bir fikir aşağıda verilmiştir: Bugün eğer sahip olabildiğim herhangi bir değer varsa onların hepsinde bir kadının izi bulunur. Hayatı kitaplardan ve kadınlardan öğrendim

Yük altında ancak eşek (HAMAL)kalır.

Yüz, yüzden utanır

Zahmetsiz rahmet olmaz.

Zaman sana uymazsa sen zamana uy.

Zan, hatıranın yalanıdır.

Zannetmediğin yerden tilki çıkar.

Zalim kadıdan insaflı subaşı yeğdir.

Zalimin zulmü varsa, mazlumun Allah'ı var

Anlamı: Zalim, zulmüyle kalmaz. Zalimin zulmü karşılıksız kalmaz.

Zarar faydanın kardeşidir.

Zararın neresinden dönersen (dönülürse) kârdır.

Zâtı memduh olanın sıfata ihtiyacı yoktur.

Zelzeleyi gören yangına razı olur.

Zemheride sür de çalı ile sür.

Zemheride yoğurt isteyen, cebinde bir inek taşır.

Zemheriden sonra ekilen darıdan, kocasından sonra kalkan karıdan hayır gelmez.

Zemherinin hoşluğuna, Osmanlı'nın dostluğuna erilmez

Zengin adam, elindeki kendine yeten adamdır.

Zengine varıp da pabuç çevireceğine, fakire var da dömen (dümen) çevir!

Anlamı: Fakirle evliliğin, ev idaresi açısından kadın yönünden olumlu yönü de olabileceğine vurgu yapılmaktadır.

Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır.

Zengin dağlar aşar, olmayan yolda şaşar.

Zengin kesesini, züğürt dizini döver.

Zengin helvasını baldan pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz.

Zengine bir kıvılcım, güzele bir sivilce yetermiş.

Zengine dokun geç, züğürtten sakın geç.

Zenginin basması ipekli görünür.

Zenginin gönlü olasıya, fakirin canı çıkar.

Zenginin horozu bile yumurtlar.

Zenginin kağnısı dağdan aşar, fakirin eşeği düz yolda şaşar.

Zenginin malı, fakirin ağzını yorar.

Zenginin malı, fakirin dölü kıymetli olur.

Zenginin malı, züğürdün çenesini yorar.

Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz.

Zenginin horozu bile yumurtlar.

Zenginlikle sıcaktan zarar gelmez.

Ziyan olan koyunun kuyruğu yağlı olur.

Ziyan satılmaz

Anlamı: Olup bitmiş işin ardından konuşulmaz anlamında.

Zor, oyunu bozar.

Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar.

Zora dağlar dayanmaz âşığa yollar dayanmaz.

Zorla güzellik olmaz, zorla yemin kabul olunmaz.

Zorla köpek domuz avına gitmez

Anlamı: Zorla, isteksizce iş yaptırılmaz.

Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına.

Zulüm ile âbad(mâmur) olanın akıbeti berbat olur.

Baba Eder Oğul Öder (Baba Koruk Yer Oğlunun Dişi Kamaşır)

Baba Malı Tez Tükenir Evlat Gerek Kazana

Baba Mirası Yanan Mum Gibidir

Baba Oğluna Bir Bağ Bağışlamış, Oğul Babasına Bir Salkım Üzüm Vermemiş

Bağ Demiştir ki: "Bak Bana Bakayım Sana"

Bakan Göze Bağ (Yasak) Olmaz

Bakan Yemez Kapan Yer

Bakarsan Bağ, Bakmazsan Dağ Olur

Bakmakla Usta Olunsa Köpekler Kasap Olurdu

Baktın Deli, Dön Geri

Bal Bal Demekle Ağız Tatlanmaz

Bal Tutan Parmağını Yalar

Balcıya Bal Satılmaz

Balık Baştan Kokar

Bana Dokunmayan Yılan Bin Yıl Yaşasın

Baş Dille Tartılır

Başa Gelen Çekilir

Baskın, Basanıdır

Bedava Sirke Baldan Tatlıdır

Besle Kargayı Oysun Gözünü

Beterin Beteri Vardır

Bilmemek Ayıp Değil Öğrenmemek Ayıp

Bin Nasihatten Bir Musibet İyidir (Yeğdir)

Bin Ölçüp Bir Biçmeli

Bir Bilir Bin Satar

Bir Çöplükte İki Horoz Ötmez

Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var

Bir Elin Verdiğini Öbür Elin Görmesin

Bir Fincan Kahvenin Kırk Yıl Hatırı Vardır

Bir Kapı Kapanırsa Bin Kapı Açılır

Bir Koltuğa İki Karpuz Sığmaz

Bir Korkak Bir Orduyu Bozar

Bir Koyundan İki Post Çıkmaz

Bir Sığrarsın Çekirge İki Sığrarsın Çekirge Üçüncüsünde Ele Geçersin
Çekirge

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Bol Bol Yiyen Bel Bel Bakar

Borç İyi Güne Kalmaz

Borç Uzayınca Kalır Dert Uzayınca Alır

Borç Yiğidin Kamçısıdır

Borçlunun Duacısı Alacaklısıdır

Borçtan Korkan Kapısını Büyük Açmaz

Borcun İyisi Vermek Derdin İyisi Ölmek

Boş Gezmekten Bedava Çalışmak Yeğdir (İyidir)

Boşa Koydum Dolmadı Doluya Koydum Almadı

Boşboğazı Cehenneme Atmışlar: "Odun Yaş! (az)" Diye Bağırmış

Böyle Başa Böyle Tarak

Böyle Gelmiş Böyle Gider

Boynuz Kulağı Geçer

Bugün Bana Yarın Sana

Bugünün İşini Yarına Bırakma

Bülbülü Altın Kafese Koymuşlar: "İlle de Vatanım" Demiş

Büyük Balık Küçük Balığı Yutar

Büyük Başın Derdi Büyük Olur

Büyük Büyüklüğünü Bilmezse Küçük küçüklüğünü Bilir mi?

Büyük Lokma Ye Büyük Söz Söyleme